



**АГРОЕКОЛОГИЧНИ ДЕЙНОСТИ  
В РАМКАТА НА МЯРКА 1.3**  
Развитие на селскостопански дейности  
целящи опазването на околната среда

**AGRI-ENVIRONMENTAL PRACTICES  
IN THE FRAMEWORK OF MEASURE 1.3**  
Development of agricultural practices  
for environmental protection



Текст: Министерство на  
земеделието и горите  
Издаването на тази брошура  
е финансирано от Фондация  
"Rufford Maurice Laing", Великобритания  
Издава: Тодор Тодоров

Text by: Ministry of Agriculture and Forestry  
The issue of this brochure is  
financed by Rufford Maurice  
Laing Foundation, (United Kingdom)  
Published by: Todor Todorov



### **Агроекологични дейности в рамката на Мярка 1.3. Развитие на селскостопански дейности целящи опазването на околната среда.**

Агроекологичните програми са с все по нарастващо значение за Европейския съюз. Тяхната основна цел е да компенсират земеделските производители за дейностите, свързани с опазването на околната среда, които те извършват в допълнение на техните основни земеделски дейности. Тези програма и мерки са единствената задължителна мярка от програмите за развитие на селските райони и след присъединяването на България към ЕС страната ни ще е задължена да прилага подобна програма.

Като цяло България няма опит от прилагането на подобни програми. В програма САПАРД е разработена агроекологичната мярка 1.3. "Развитие на селскостопански дейности целящи опазването на околната среда", която е единствената мярка, която ще подпомага земеделските стопани за поемане на определени ангажименти, които ще доведат до опазването на околната среда. Очаква се мярката да започне да се прилага през 2006 г. Според разработената мярка едно от най-големите предизвикателства за България в процеса на икономическо реструктуриране е да се осигури баланс между достатъчното производство на хранителни продукти и увеличаване на заетостта на населението и превантивното опазване на околната среда. Като резултат от отглеждането на монокултури в миналото, се наблюдават негативни изменения в състава на почвата, качеството на водите и биоразнообразието; високо ниво на вкисляване и ерозия на почвата, изчезване на почвени, растителни и животински видове, замърсяване на водата и почвите с пестициди и торове, изчезването на местообитанията на много видове. Устойчивото земеделие с ниски вложения, биологичното земеделие и други интегрирани агроекологични дейности могат да доведат до стабилизиране на екосистемите, запазване и възстановяване на националните ресурси и развитие на селските райони и предотвратяване на процеса на изоставяне на земите. Поддържането и подобряването на полустествени местообитания ще допринесат за дългосрочното опазване на биоразнообразието.

Две от дейностите в мярката – управление на полустествени местообитания и подкрепа за анти-ерозионните практики в земеделските земи – ще бъдат прилагани в пилотни райони (с ограничен географски обхват), а останалите две дейности – биологично земеделие и опазване на застрашени местни породи животни – ще се прилагат за пилотни култури (продукти) и пилотни породи – на национално ниво.

#### **Управление и поддържане на полустествени местообитания**

През последните десетилетия, нерегулираната паша превръща ливадите в безплодна земя, а други човешки дейности, свързани с пасищата и влажните зони причиняват влошаване и загуба на местообитанията на редки и уязвими видове на дивата флора и фауна и намаляват техните популации в България. Според Националната стратегия за опазване на биоразнообразието, пасищата и влажните зони са най-уязвимите и застрашени местообитания в страната и следователно са приоритетни за вземане на спешни мерки за опазване през следващите няколко години. И двете са били изложени на влиянието на хората в продължение на много години и са много чувствителни при промяна на човешките дейности. От друга страна, в тях се намират многобройни растителни и животински видове, които поради уязвимостта на техните местообитания, са застрашени от унищожаване на раз-



лични нива. Тъй като тези видове местообитания от векове са били използвани от хората, за тях не се препоръчва стриктна защита. Правилното използване на пасищата и влажните зони е жизненоважно за дългосрочното опазване на многобройни застрашени представители на дивата природа.

Мотивът за избор на дейността “Управление на полустествени местообитания” като една от агроекологичните дейности в мярката, е необходимостта да бъдат въведени практики за тяхното устойчиво използване и специфични дейности, с цел опазване на естествените характеристики и екосистемите. В допълнение се предполага, че икономическите дейности, трябва да продължат в тези райони. Дейността ще се прилага с цел постигане на подходящия баланс между опазването на околната среда и земеделието.

Под “полустествени местообитания”, ще се разбират растителни съобщества, които са били обект на човешка намеса или управление, но които са съхранили много от естествено разпространените видове и част от структурата на природните съобщества.

Тази пилотна дейност цели да защити и засили биологичното разнообразие чрез предлагане на плащания на фермерите за области, в които да поддържат и възстановяват високата природна стойност на земеделската земя или чрез продължаване или възобновяване на традиционни практики на земеделска дейност.

Обособени са два вида приоритетни полустествени местообитания:

- Пасища и ливади (ценни за разнообразието на флората и фауната);
- Пасища във влажни зони, намиращи се в земеделски стопанства (ценни за отглеждането на мигриращи птици).

Пилотните райони за дейността “Управление на полустествени местообитания” ще бъдат природен парк Странджа (общини Приморско, Царево и Малко Търново), природен парк Русенски Лом (общини Иваново, Ветово, Цар Калоян) и Крайморска Добруджа (общини Каварна и Шабла).

При тази дейност задължително трябва да се избягва използването на минерални торове или други химикали, да се управлява гъстотата на пашата съгласно определената оптимална такава за всеки вид полустествено местообитание, да се ограничава пашата и/или косенето в определени периоди, да се съхраняват характеристиките на ландшафта за поне 5-годишен период. За всяко приоритетно местообитание ще се подпомагат следните дейности:

- Пашуване или косене на отдалечени терени и предпазване от самозалесяване;
- Създаване на санитарни коситби за поддържане на отдалечените пасища и ливади;
- Почистване и възстановяване на пасищата чрез отстраняване на храстите и плевелите. Въвеждане на регулирано изпасване (последователна паша), за избягване на оголването на територията;
- Косенето да се извършва след 15 юни;
- Косенето да се извършва от средата към края на пасището;
- Забрана на пашата върху пясъчните дюни;
- Преустановяване на използването на минерални торове и пестициди във водосбора на езерата и реките.

Традиционната практика за косене на ливади в българските равнини включва главно косене два пъти за пролетния/летния сезон. Първото косене е между 15-30 май (в зависимост от местоположението в страната). Второто косене е през втората половина на юни. Изискването да се коси след 15 юни на практика ограничава първото косене през май. Количеството сено намалява наполовина, защото ливадите се косят само веднъж. Въз основа на това се предполага, че изискването да се коси след 15 юни, води до намаляване на количеството получено сено с 50%.

### Плащания за полуестествени местообитания (евро/ха)

Деятност/година	1 година	2 година	3 година	4 година	5 година
Управление на ливадите	31,5	31,5	31,5	31,5	31,5
Преустановяване на употребата на минерални торове	77	77	77	77	77
Послегователна паша	61	61	61	61	61
Забрана на пашата върху пясъчните дюни	20	20	20	20	20
Презасяване на пасища/ ливади	100	-	-	-	-

### Опазване на застрашени местни породи животни

Традиционните местни породи селскостопански животни са част от наследството на една страна. В резултат на човешката дейност, през последните няколко десетилетия безвъзвратно са изчезнали 6 местни породи животни. Загубата на популации местни породи е в разрез с принципите за устойчиво развитие на животновъдството и с правилното управление на генетичните ресурси. Традиционно отглежданите български породи са адаптирани към местните условия и са устойчиви на болести. Поради тази причина, най-често те са предпочитани при биологичното отглеждане на животни, изключващо употребата на ветеринарно-медицински препарати.

Тази агроекологична дейност е избрана като пилотна, за да съдейства за опазването и поддържането на генетичното разнообразие сред домашните животни в България - ценен ресурс и за селекционната дейност.

Застрашените местни породи животни, които ще се ползват от подпомагане в рамките на мярката, са Местно сиво говедео, Късорого рогонско говедео, Каракачанска овца и Медно-червена овца. Подпомагането за застрашените местни породи ще бъде, както следва: 314 Евро за говедео и 22 Евро за овца.

Земеделските производители ще получават и еднократно подпомагане за издаване на племнено свидетелство в рамките на 29 Евро/говедео и 20 Евро/овца.

### Биологично земеделие

Основната цел на биологичното земеделие е производството на здравословни и качествени хранителни продукти в идеална хармония с природата.

Биологичното земеделие не допуска използването на синтетични торове и биоциди /хербициди, инсектициди, фунгициди и др./. Вместо това се поддържа естественото плодородие на почвите и отглеждането на растенията и животните чрез редица превантивни ме-



тоди, които включват:

- Сеитбообращения (участие на бобови култури);
- Рационално използване на оборски тор;
- Стимулиране развитието на полезни насекоми;
- Растителни асоциации (съвместно отглеждане на две и повече култури на едно място);
- Механични методи за борба с плевелите;
- Използване на устойчиви сортове растения и адаптирани за съответните условия на отглеждане породи животни.

Пилотните култури, отглеждани по биологичен начин, които ще бъдат подпомогани в рамките на мярката, са овощни култури, зеленчукови култури, лозя, етерично-маслени и лекарствени растения и фуражни култури (чрез последните се цели стимулиране и на биологичното животновъдство). Размерът на компенсаторното плащане за горепосочените групи култури варира между 100 (за фуражните култури) и 313 (за овощни и зеленчукови култури и лозя) евро/ха/годишно. Подпомагането ще бъде с 20% по-високо през първите три години (съответно се движи между 125 и 391 евро/ха/годишно), докато трае периодът на преход.

### **Въвеждане на противоерозионни практики в земеделски земи**

Ерозията на почвата е един от най-сериозните деградационни процеси в страната. Ерозионните процеси увреждат почвите, водят до намаляване на продуктивните им качества, застрашават засегнатите райони от опустиняване.

По тази причина въвеждането на противоерозионните земеделски практики е сред избраните пилотни агроекологични дейности.

Обект на подкрепа ще са земеделски земи, които са засегнати от водоплощна ерозия или територии, за които съществува висок риск от потенциална ерозия. Ще се подкрепя въвеждане на агротехнически и биологични дейности, насочени към намаляване или ограничаване на действащи ерозионни процеси.

Като резултат, от една страна ще се постигне намаляване на деградационните процеси, а от друга - намаляване на почвеното замърсяване. Паралелно с тези дейности, ще се въведат и "добрите земеделски практики" за обработване на земеделските земи в райони, където земеделието е основен поминък на населението.

### **Agri-environmental practices in the framework of measure 1.3. Development of agricultural practices for environmental protection**

The agri-environmental practices have an increasing significance for the European Union. Their main purpose is to compensate the farmers for the practices, connected with the environmental protection, which they implement additionally to their basic farming activities. This program is the only obligatory measure under the rural development regulation and after the accession of Bulgaria to the EU our country will be obliged to apply such program.

In Bulgaria overall there is not enough experience in the applying of such programs. Under SAPARD program the agri-environmental measure 1.3. "Development of agricultural practices for environmental protection" is developed. It is the only measure, which would support the farmers when they are engaged with certain commitments to environmental protection. This measure is expected to be applied in 2006. According to this measure one of the biggest challenges for Bulgaria in the process of economical restructure is to set the balance between the sufficient food production, increasing employment and the preventive environmental protection. As a result of the growing of mono-crops in the past, negative changes can be observed in the composition of the soil, the quality of the water and the biodiversity, such as high levels of acidity of the soil, erosion, extinction of many plant and animal species and their habitats, pollution of water and soil from pesticides and fertilizers. The sustainable agriculture with low investments, the organic farming and other integrated agri-environmental practices could lead to stabilization of ecosystems, conservation and restoration of natural resources, development of rural areas and avoiding of land abandonment. The maintenance and the improvement of semi-natural habitats will contribute to the long-term protection of biodiversity.

Two of the practices envisaged within this measure – management of semi-natural habitats and support for erosion prevention practices on agricultural land – will be applied in pilot regions (with restricted geographical scope). The other two practices – organic farming and protection of endangered local breeds – will be applied for pilot crops (products) and pilot breeds on national level.

#### **Management and maintenance of semi-natural habitats**

In the last few decades the unregulated grazing transformed the meadows into unfertile land, while other human activities on the pastures and the wetlands caused damage and lost of habitats of uncommon and endangered species, as well as reduction of their populations in Bulgaria.

According to the National Biological Diversity Conservation Strategy (1998), the pastures and the wetlands are the most vulnerable and endangered habitats in the country. Therefore they have priority within the urgent conservation measures for the next several years. They both have been exposed to human influence throughout many years and the change of human activities can severely affect them. On the other hand, there can be found numerous animal and plant species which are threatened of extinction on different levels due to the vulnerability of their habitats. Strict protection is not recommended for these types of habitats since they have been used by people for centuries. The proper usage of the pastures and the wetlands is essential for the long-term protection of the numerous endangered wild species.

The reason for including "Management of semi-natural habitats" as one of the agri-environmental



practices in the measure is the need of initiating practices for their sustainable usage, as well as specific activities for conservation of their natural features and the ecosystems. In addition it is considered that the economic activities in the region should continue. The practices will be applied for achieving a proper balance between the environmental protection and the agriculture.

“Semi-natural habitats” are vegetation communities which have been affected by human activities or governance but have saved many of the naturally distributed species and parts of the structure of the natural communities.

This pilot practice aims at protection and enhancement of biodiversity through offering payments to farmers in regions where they would maintain and restore the high natural value of the agricultural land or through maintenance or restoration of traditional agricultural practices.

There are two types of semi-natural habitats which have a priority:

- Pastures and meadows (valuable for the diversity of flora and fauna)
- Pastures in wetlands within the boundaries of farms (valuable for the breeding of migrating birds);

The pilot regions for the practice “Management of semi-natural habitats” will be Strandja Nature park (Primorsko, Tzarevo and Malko Tarnovo municipalities), Russenski Lom Nature park (Ivanovo, Vetovo, Tzar Kaloyan municipalities) and Kraymorska Dobrudzha (Kavarna and Shabla municipalities)

In this practice the usage of mineral fertilizers and other chemicals should be strongly avoided. The frequency of the grazing should be the most adequate for every type semi-natural habitat. It is necessary to limit the grazing and/or the haying to certain periods and to conserve the landscape features for at least 5 years. For every habitat with priority the following activities will be supported:

- Grazing or haying of distant areas and protecting from self-forestation.
- Establishing of sanitary haying for the maintenance of distant pastures and meadows
- Clearing and restoring of the pastures through elimination of bushes and weeds. Initiating of regular grazing (successive grazing) to prevent the denudation of the territory.
- Haying should be done after 15th June.
- Haying from the middle towards the periphery of the grassland
- Prohibition of grazing on sand dunes
- Stopping the usage of fertilizers and pesticides in the water catchment areas of lakes and rivers

The traditional practice of haying in the Bulgarian plains includes two main hayings for the spring/summer season. The first haying takes place between 15th-30th May (depending on where in the country is the land). The second haying takes place during the second half of June. The requirement to hay after 15th June practically affects the first haying in May. The quantity of the hay is half-reduced since the meadows are being hayed only once. It is supposed that the requirement leads to 50% reduction in the hay production..

**Payments for semi-natural habitats (euro/hectare)**

Practice/year	1st year	2nd year	3rd year	4th year	5th year
Management of meadows	31,5	31,5	31,5	31,5	31,5
Stopping the usages of fertilizers	77	77	77	77	77
Successive grazing	61	61	61	61	61
Prohibition of grazing on sand dunes	20	20	20	20	20
Re-sowing of pastures/meadows	100	-	-	-	-

**Protection of local endangered breeds**

The traditional local stock-breeds are part of the heritage of a country. During the last few decades due to human activities 6 local breeds have disappeared. The lost of local breeds contradicts the principles of sustainable development of livestock farming and the proper management of genetic resources. The traditional bulgarian breeds are adapted to the local conditions and are resistant to illnesses. Due to this reason they are frequently preferred in the breeding of animals which excludes the usage of veterinary medicine.

This agri-environmental activity is selected as a pilot one to contribute to the protection and the maintaining of the genetic diversity of domestic animals in Bulgaria – also a valuable resource for selection activities..

The endangered local breeds which will be supported in the framework of the measure are: Bulgarsko Sivo Govedo (Bulgarian Gray) cattle, Rhodopa Short Horned cattle, Karakachanska Ovsta (Karakachan) sheep and Copper-Red sheep. The aid for the endangered local species will be 314 Euro for a bull and 22 Euro for a sheep. The farmers will receive also a single aid for issuing a breed certificate of 29 Euro/bull and 20 Euro/sheep.

**Organic farming**

The main goal of the organic farming is the production of healthy and quality food products in perfect harmony with nature. The organic farming does not allow the use of synthetic fertilizers and biocides (herbicides, insecticides, fungicides, etc.). Instead, the natural fertility of the soil, as well as the growing of crops and the animal breeding are maintained through a number of preventive steps which include:

- Crop rotation (usage of leguminous cultures)
- Rational usage of manure
- Stimulating the distribution of beneficial insects
- Vegetation associations (combined growing of two and more crops on one spot)
- Mechanical methods in weeding
- Usage of resistant plant species and animal breeds which are adapted to the relevant conditions

The pilot crops grown organically, which will be supported within the measure are fruit and vegetable cultures, vineyards, essential-oil and medicinal plants, fodder cultures (the last ones are for stimulation of the organic stock-breeding). The amount of the compensatory payment for the quot-





ed cultures ranges between 100 (for fodder cultures) and 313 (for fruits, vegetables and vineyards) Euro/hectare per year. The aid will be 20% higher in the first three years (it will be between 125 and 391 Euro/hectare/year) while the transition period lasts.

### **Introducing of erosion prevention practices to the agricultural land**

The soil erosion is one of the most severe destructive processes in the country. These processes damage the soil, lead to diminishing of its fertility, threaten the affected areas with abandonment. The introducing of erosion prevention agricultural practice is one of the pilot agri-environmental practices due to its importance.

The aid will be applied to agricultural lands which are affected from water erosion or territories with high risk of potential erosion. Organic or agri-technical practices directed towards the reduction or limitation of active erosion will also be supported.

As a result there will be two consequences – reduction of the destructive processes and of the soil contamination. Together with these activities will start the introducing of the “good agricultural practices” for cultivation of farming land in regions where agriculture is the main livelihood of the people.